

Arhiviranje neponovljivih trenutkov

Anita Wach, Marko Mandić, Kristina Aleksova: VN20 – cikel performansov in instalacij. Via Negativa, MSUM+ (datumi ogledov 4. 1. / 28. 1. / 22. 2. 2024).

Vsak tretji četrtek v mesecu je v prostorih MSUM+ mogoče vstopiti v polje prevpraševanja fizičnega arhiva in dematerializiranega spomina v odnosu do ponavljanja, poustvarjanja in performiranja v živo v prostoru in času. Gre za projekt VN20, v okviru katerega Via Negativa praznuje dvajset let svojega nastanka. Nastala je leta 2002, kar sicer pomeni, da svoj praznik podaljšuje, saj se bo cikel zaključil šele novembra 2024 z objavo spletnega arhiva. Prav zaradi narave dela je arhiviranje produkcije Vie Negative svojevrstni paradoks – performanse navsezadnje določajo neponovljivi fizični akti, trenutna izkušnja časa in prostora. Via Negativa svojo produkcijo postavlja v trenutek, medtem ko sestavljanje arhiva pomeni sistematizirati in materializirati lastno preteklost, ujeti neulovljivost dogodka in izkušnje, ki je vsakič znova podvržena subjektivnemu občutju, manipulaciji ali luknjičastemu spominu.

Prav v ta paradoks se umešča tudi prvi performans v letu 2024 (4. 1.) v okviru cikla *VN20* (uvodnega smo lahko videle decembra, šlo je za avtobiografski performans Gregorja Zorca) z naslovom *Ne ne ne, ne ne ne* **Anite Wach**. V majhni sobici v MSUM+, tako imenovani grobnici Vie Negative, stoji performerka in odkimava z glavo, pri čemer jo spremlja posnetek njenega glasu, sestavljen iz obljub. Občinstvo participira tako, da ji podaja predmete, o katerih performerka govori: »Ne bom več kadila, ne bom več jedla nezdravo, ne bom več pila ...« V slogu januarskega obdobja, ki je še vedno prepolno novoletnih obljub, se lahko ob tem povežemo z marsikatero (ne)realizirano željo za prihodnost, kar performans dela tudi komičnega. Na koncu pa se Anita Wach sleče in uleže na tla, na njenem golem hrbtu lahko preberemo: »Nočem biti fotografija na spletni strani. Nočem se pretvoriti v pdf dokument /... / Nisem še preteklost. Nisem še citat. Nisem še spomin ...« s čimer se upira konceptualni zasnovi samega cikla. Ideal performativnega trenutka, ki tiči v lastni neponovljivosti, postane preteklost v trenutku, ko nastopi aplavz. Dokler telo Anite Wach nastopa, ne more postati arhiv, a je istočasno že arhiv v nastajanju, saj se ne more upreti človeški potrebi po beleženju in spominjanju.

VSI SMO SVINJE – VSI, RAZEN FIČA. FIČO JE BIL PES.

Cikel se je že konec meseca (28. 1.) nadaljeval z naslednjim soloperformansom, z *MandićKrstom* **Marka Mandića**, v katerem je performer s pomočjo občinstva bral oziroma recital *Krst pri Savici*, to dolgo literarno klasiko pa povezoval s svojim krstom in raznoraznimi družinskimi obredi, zgodbami in anekdotami, pri čemer je v kontekst želel vključiti še razstavo v MSUM+, kar je dramaturgijo dogajanja razpršilo in dogodek časovno razvleklo. Mandić je za svoj performans izkoristil skoraj tri ure, pri čemer smo se sprehodili po celotnem muzeju, delo pa seveda zaključil z goloto in ekspozicijo svojega spolnega organa. Mandić se je sicer v nekaterih delih seveda nanašal na svoje performanse, ki jih je ustvarjal v okviru Vie Negative, vendar je v prepletu osebnega in zgodovinsko-umetniškega prednost še vedno dal lastnemu egu, kar si prav zaradi instituta svojega telesa lahko privošči, medtem pa spregleda eno izmed ključnih referenc: možnosti (samo)kritike, pri čemer bi mu lahko pomagala **Jasna Jasna Žmak** v delu *this is my truth, tell me yours*, ki ga je v produkciji Vie Negative izvedla lani.

Po formatu podoben, a veliko bolj dramaturško zaokrožen, konceptualno bolj izčiščen in uprizoritveno prepričljivejši je bil koncertni performans *Za vse svinje v mojem srcu* **Kristine Aleksove** (22. 2.) v sodelovanju s Tomažem Gromom. Komično pripovedno povezovanje romantičnih odnosov performerka izvirno prepričljivo, včasih pa morda zgolj tehnično prepleta s pomembnimi dogodki in performansi v okviru Vie Negative. (Samo)nanašalnost na preteklost vzporedno kombinira z različnimi izvedbami komada *Devojko mala* (Đuze Stojiljkovića iz leta 1958, poznanega v priredbi Đorđe Marjanovića in Idolov), od klasične kitarske izvedbe, protestniško ritmične do eksperimentalno transformirane, kar je zagotovo najmočnejši del predstave. Iskrena pripoved nas popelje skozi ljubezenska razmerja, ta pa se seveda ne končajo prav lepo, saj ljudje v odnosih počnemo marsikatero napake, lažemo in se motimo. Ali kot bi rekla Aleksova: Vsi ljudje smo svinje. Sama se ob koncu referira na svoj soloperformans *Srce* iz leta 2018 – tako kot tam se tudi tokrat usede za mizo in jé kuhano srce, prežvečeno meso pa pljuva ven in ga nalaga na drug krožnik. Občinstvu pojasni, da ta performans ne more biti več isti, saj v njem njen sedaj pokojni pes **Fičo** ne more več nastopati. Ljubezenska razmerja svoj vrhunec najdejo ob žalostni smrti psa, zato nas Aleksova spodbudi, da v procesiji zapustimo galerijski prostor in odidemo v grobnico Vie Negative, da pokopljemo njegove ostanke. Na steni pa lahko preberemo: *Vsi smo svinje – vsi, razen Fiča. Fičo je bil pes.*

V vseh treh do zdaj videnih delih cikla *VN20* v letu 2024 lahko opazimo samonanašalnost, spominjanje na zgodovino Vie Negative, prepletanje osebnega s performativno prakso in izražanjem le-tega v bolj občem kontekstu, predvsem pa vzpostavljanje tenzije med materialnim nosilcem nekega neponovljivega trenutka in telesom v prostoru ter času, ki se zdi neujemljiv. V nadaljevanju lahko v kratkem pričakujemo performanse Barbare Kukovec, Nataše Živković in Katarine Stegnar.
